

STRIP

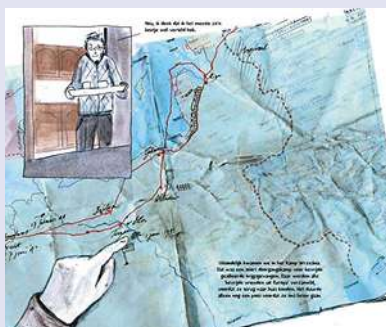
Het zwijgen van Jaap. Over oorlog en de stilte na thuiskomst

Monique van Dongen

Oogachtend, 128 blz., €29

De Nederlandse Monique van Dongen debuteert als jonge zestiger met een strip over de Tweede Wereldoorlog. Ze baseerde het personage Jaap op haar overleden schoonvader, die vijftig jaar lang zweeg over wat hij als dwangarbeider voor de nazi's had meegemaakt. Behalve *Scheisseimer* van Koenraad Tinel bestaan er, in tegenstelling tot de vele romans, weinig Nederlandstalige beeldverhalen over burgers in de wereldoorlogen. Oorlogsfictie gaat bovendien vaak over de vervolgd en het verzet, maar zelden over de dwangarbeiders, omdat hun rol wat ambiguer was. Want ook al waren ze verplicht om voor de nazi's te werken, na de oorlog werden ze soms scheef bekeken. Van Dongens lijnvoering is wat onzeker, maar haar vertelcollages zijn efficiënt. Haar boek is aangevuld met een voorwoord van een deskundige en een dossier dat meer achtergrond geeft. ● Gert Meesters

Verweerde vriendschap

Wanneer wordt vrouwenvriendschap giftig, vraagt Astrid Haerens zich af in haar roman *Erosie*.

Helle en Alma waren in de lagere school al vriendinnen. Daarna zijn ze alleen maar meer naar elkaar toegegroeid. Ze woonden uiteindelijk zelfs jarenlang samen, toen ze elk hun draai probeerden te vinden in het artistieke circuit. Alma fotografeerde zich een weg naar de top, terwijl Helle voor de schilderkunst ging. De twee vrouwen waren elkaars eerste critici en niets leek hun vriendschap te kunnen verstoren, tot het fout liep en Alma, toen ze al een stuk in de dertig waren, alle contact verbrak. Lag rivaliteit aan de basis van de breuk, of was het eerder de verleiding van man en kind? Het is een vraag waar Helle niet meteen een antwoord op heeft, en daarom trekt ze naar een Duits waddeneiland om Alma los te laten en zichzelf terug te vinden.

In *Erosie* gaat Astrid Haerens op zoek naar de grenzen van een vrouwenvriendschap, en naar de plek waar deze dreigt te veranderen in een beknelende dwangbuis die niet alleen de psychische, maar ook de lichamelijke vrijheid belemmert. Veel heeft te maken met afkomst. Alma heeft met haar geprivilegieerde achtergrond uiteraard een streepje voor op Helle, die is opgegroeid bij haar alleenstaande, wat aan lagerwal geraakte moeder. Maar daarnaast zijn er ook de verhalen die we onszelf vertellen en die we mettertijd ongemerkt herschrijven.

Dat Haerens haar boek door Helle laat vertellen, afwisselend in hoofdstukken over het heden en over het verleden, geeft haar de kans daar voluit mee te spelen. Alma's wederwoord is slechts sporadisch te horen.

Dat spelen doet ze trouwens bijzonder subtiel. Zoals je van een dichter

kunt verwachten (Haerens schreef eerder de poëziebundel *Oerhert*), wikt ze haar woorden op een apothekersweegschaaltje. Hier geeft ze een hint en daar een suggestie, en het is aan de lezer om die gaandeweg op te rapen, als was hij een strandjutter op een waddeneiland. Want zoals Hetty, de oude vrouw die Helle er ontmoet, zegt: 'Jutten is sporen zoeken. Verzamelen. Kijken. Langer kijken. Betekenis vinden.'

Haerens werkt vaak met tegenstellingen. De belangrijkste is die tussen stad en natuur, waarbij die laatste verlichting brengt in de duisternis die de eerste heeft geschapen. Daarnaast komen er ook veel stenen voor, soms afgerond door stromend water, elders bevatten ze, zoals in de barnsteen die Hetty aan Helle toont, het

verleden in de vorm van een mug of een bij. W.F. Hermans had het ooit over romans waarin geen mus van het dak kan vallen zonder dat dit betekenis heeft en *Erosie* zit op het randje, maar gelukkig hanteert Haerens een florissante stijl die haar boek behoedt voor een pijnlijke tuimelperte. ●

Marnix Verplancke

Centrale zin

**Hou ik jou, deze
brief schrijvend,
krampachtig in
leven?**

FICTIE

Erosie

Astrid Haerens

Atlas Contact, 253 blz., € 22,99

